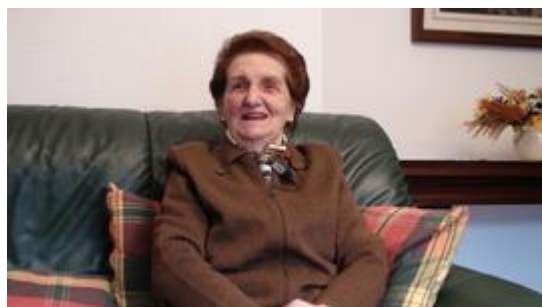

Euskal Herriko Ahotsak
ahotsak.com

Mikela Ansa Goenaga

*Andoain,
Gipuzkoa
(1926-2015)*

Aurkibidea

Biografia

Andoaingo Upategi baserrian jaio zen. Hamahiru senidetan bigarrena eta alaba zaharrena izaki, etxeke lanetan lan asko egin behar izan zuen. Txikitan, Karitateko mojetan ibili zen aurrena, eta geroago doña Juanita Alkainen eskolan. Gerra denboran, ordea, beste asko bezala, hura ere itxi egin zuten eta eskola nazionala deiturikoan hasi zen. Arratsaldetan, Villa Argentinan ere ordu pare batez ikasten ibili zen. Hamalau urterekin, Donostiara joan izan zen amari esnea saltzen laguntzera, besteak beste; baina, hala ere, etxean lan asko izaten zuen normalean. Olamian bost urtez ibili zen, Andoaingo kalera ezkondu zen arte.

Zintak

AND-012

- **Proiektua:** Euskal Herriko Ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k):** Ansa, Ainhoa
- **Data:** 2010-03-16
- **Iraupena:** 94 min
- **Euskarria:** Bideo digitala
- **Kodifikatzailea:** Etxeberria, Idoia

Pasarteak

1. Upategi baserrian jaioa

- **Erref:** AND-012/003
- **Iraupena:** 0:03:21. **Hasi:** 00:00:32. **Bukatu:** 00:03:53
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriaren historia eta kokalekua
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa

Laburpena:

Gerra hasi zenean 9 urte zituen. Upategi baserrian jaioa, aita bertakoa zuen; ama Urnietakoa. Hasieran maizterrak ziren. Etxe ondoko lurretan lantegi bat jarri zuten, aita han enplegatu zen, eta Donostiara tratua saltzera joateari utzi zioten; aurretik bera ere joaten zen esnearekin.

2. Donostiara esnea partitzera

- **Erref:** AND-012/004
- **Iraupena:** 0:01:39. **Hasi:** 00:03:53. **Bukatu:** 00:05:32
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ekonomia eta industria » Emakumeak lan-munduan (etxetik kanpo)
- Baserria » Baserriko lanak » Herrira saltzera, erostera

Laburpena:

<p>Esnea partitzera joaten zen Donostiara, eta txerri jana ekartzen zuen bueltan. Trenez joaten zen Andoaindik. Autobusik ez zegoen artean. Zaldi-karroa. Etxera itzultzean, etxeko lanak egin behar izaten zituen.</p>

3. Baserriko lan banaketa

- **Erref:** AND-012/005
- **Iraupena:** 0:04:29. **Hasi:** 00:05:32. **Bukatu:** 00:10:01
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Sexua eta generoa » Genero berdintasuna
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko zereginak
- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua

Laburpena:

13 senide ziren. Nesken lanak eta mutilenak. Zapatak garbitzea bere lana zen. Mutilak aitari laguntzen egoten ziren, abereekin eta soroan. Bera ere ibiltzen zen soroan, baino ez asko. Lastozko kapela jartzen zuen. Arropa garbitzea zen bere lana; marmidak garbitu eta iturritik ura ekartzen zuen. Hankak nola garbitzen zituzten, txandaka.

4. Arropa garbitzen, iturrian

- **Erref:** AND-012/006
- **Iraupena:** 0:04:53. **Hasi:** 00:10:01. **Bukatu:** 00:14:54
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Berrikuntzak » Argindarra eta ura
- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa garbitzea
- Euskara » Lexikoa

Laburpena:

Arropa garbitzea. Iturrira joaten zen. Teilatuko ura biltzeko "bozadera". Xaboia. Laneko arropa aparte garbitzen zuen. Buru gainean eramaten zuen barriñoia. "Burutia" eta "buru-xestera".

5. Sutarako hautsa, maindireentzat

- **Erref:** AND-012/007
- **Iraupena:** 0:00:52. **Hasi:** 00:14:54. **Bukatu:** 00:15:46
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa garbitzea
- Euskara » Lexikoa

Laburpena:

Amonak sutako hautsa erabiltzen zuen maindireak garbitzeko, "kuelan".

6. Arropa garbitzen, iturrian II

- **Erref:** AND-012/008
- **Iraupena:** 0:00:58. **Hasi:** 00:15:46. **Bukatu:** 00:16:44
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa eta oinetakoak
- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa garbitzea

Laburpena:

Arropa garbitu ostean non jartzen zuten. Orduko tela sendoa zen. Mahoizko galtzak.

7. Josten eta galtzerdiak egiten

- **Erref:** AND-012/009
- **Iraupena:** 0:03:29. **Hasi:** 00:16:44. **Bukatu:** 00:20:13
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa eta oinetakoak
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskolaz aparteko ikasketak

Laburpena:

Gazterik ikasi zuen galtzerdiak egiten; amak erakutsi zion. Amak eginak erabiltzen zituzten umetan. Josten ere ikasi zuen, amaren josteko makinan. Ikastaroren bat ere egin zuen. Etxerako josi izan du. Lehen ez zuten egindako arroparik saltzen.

8. Tela dendak

- **Erref:** AND-012/010
- **Iraupena:** 0:01:00. **Hasi:** 00:20:13. **Bukatu:** 00:21:13
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa eta oinetakoak
- Lanbideak » Negozioak, dendak

Laburpena:

Tela denda asko zegoen oraingo aldean. Andoainen ere bazen. Egindako arropak hasi zenean, ez zen orain bezalakoa.

9. Arropa lisatzen

- **Erref:** AND-012/011
- **Iraupena:** 0:02:07. **Hasi:** 00:21:13. **Bukatu:** 00:23:20
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko zereginak
- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa garbitzea

Laburpena:

Anaien galtzak eta alkondara zuriak lisatzen lan ederra hartzen zuen. Lisaburdinak ekonomika gainean berotzen zituen. Ikatzezkoak ere baziren. Lehengo plantxa elektrikoak eskasak ziren.

10. Umetatik umezain

- **Erref:** AND-012/012
- **Iraupena:** 0:01:49. **Hasi:** 00:23:20. **Bukatu:** 00:25:09
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Berrikuntzak » Argindarra eta ura
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa

Laburpena:

Argindarra beti ezagutu du etxean. Aurretik kinkearekin ibiltzen ei ziren. Sukaldeko lanak. Su egurra. Anai-arrebak zaintzen, artean umea zela.

11. Andoaingo ikastolan, itxi zuten arte

- **Erref:** AND-012/013
- **Iraupena:** 0:04:23. **Hasi:** 00:25:09. **Bukatu:** 00:29:32
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Maisu-maistrak
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Ikastolak
- Politika » Politika eta Franco

Laburpena:

<p>Eskolan mojekin hasi zen, eta gero ikastola zabaldu zuten, Doña Juanita Alkainena. Gantxiloa egiten erakusten zuen. Han dena zen euskaraz. Eskolarako bidea. Gerra denboran itxi egin zuten ikastola, eta eskola publikora joan behar izan zuen. Dotrina ere gaztelaniaz han, eta kosta zitzaion; lehen euskarazkoa zuten. Jaunartzea noiz egin zuen. Erdaraz ez zekien. "Cara al Sol" kantatzen zuten.</p>

12. Etxean laguntzeko, eskola utzi

- **Erref:** AND-012/015

- **Iraupena:** 0:02:16. **Hasi:** 00:29:43. **Bukatu:** 00:31:59
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Ikasgaiak eta ikasmateriala
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Ikastolak
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskolaz aparteko ikasketak

Laburpena:

Villa Argentinan ibili zen partikular arratsalde, aldi batean. Amona hil zenean eskola utzi zuen, etxean laguntzeko. Buruz ikasten zuten lezioa, zer esaten zuen jakin gabe. Ikastolan "Xabiertxo" liburua zuten, enziklopedia... baina denbora gutxi egin zuen.

13. Umetako jolasak

- **Erref:** AND-012/016
- **Iraupena:** 0:01:40. **Hasi:** 00:31:59. **Bukatu:** 00:33:39
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Jolasak

Laburpena:

Umetako jolasak, neskenak eta mutilenak. Txibak. Kurkuluxak. Txingoak.

14. Eskuz egindako jostailuak

- **Erref:** AND-012/017
- **Iraupena:** 0:02:34. **Hasi:** 00:33:39. **Bukatu:** 00:36:13
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Jolasak

Laburpena:

Eskuz egindako jostailuak. Lokotsarekin panpinak egiten zituen. Yo-yoak ere egiten zituen, botoiekin.

15. Umetako arropak

- **Erref:** AND-012/018
- **Iraupena:** 0:01:02. **Hasi:** 00:36:13. **Bukatu:** 00:37:15
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa eta oinetakoak

Laburpena:

Gutxirekin konforme izaten ziren. Alpargata berriak janzteko pozik. Arropa amak egiten zien; eman ere bai igual norbaitek.

16. Etxea garbitzen

- **Erref:** AND-012/019

- **Iraupena:** 0:02:03. **Hasi:** 00:37:15. **Bukatu:** 00:39:18
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko zereginak
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxearen egitura

Laburpena:

Etxea garbitzeko modua. Lurra fregatu egiten zuten. 12 urterekin egin zuen lehendabizi, belauniko jarrita. Salan bi alkoba zeuden; gero obra egin zuten, gela egiteko.

17. Oheak partekatu behar

- **Erref:** AND-012/020
- **Iraupena:** 0:01:14. **Hasi:** 00:39:18. **Bukatu:** 00:40:32
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Iritziak » Antzinako bizimoduari buruzkoak
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxearen egitura

Laburpena:

Senide asko ziren, eta ohea partekatu behar. Amonarekin egiten zuen lo berak; anaia batek aitonarekin. Gerora, lau neska gela batean; armairu batekin aski zuten. Orain, berriz...

18. Menda belarra, erratz kirtenean

- **Erref:** AND-012/021
- **Iraupena:** 0:01:57. **Hasi:** 00:40:32. **Bukatu:** 00:42:29
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko zereginak

Laburpena:

Menda belarra erabiltzen zuten, erratz kirtenean jarri eta ohe azpia garbitzeko. Arkakusoak izaten ziren, eta uxatu egiten zituen.

19. Mezetatik bueltan, taloak erretzera

- **Erref:** AND-012/022
- **Iraupena:** 0:01:19. **Hasi:** 00:42:29. **Bukatu:** 00:43:48
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Iritziak » Antzinako bizimoduari buruzkoak

Laburpena:

Lan asko egiten zuten, eta hala ere gustura. Konforme. Jaitan egiten zuena: mezetara joan eta gero taloak erretzera.

20. Jaten zutena, egunero eta egun berezietan

- **Erref:** AND-012/023
- **Iraupena:** 0:01:48. **Hasi:** 00:43:48. **Bukatu:** 00:45:36
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Erlijioa » Ohiturak eta bizimodua » Eliza giroko ospakizunak » Gabonak
- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa

Laburpena:

Gabonetan, txitxarroa. Babarrun gorria zen eguneroko jakia, eta jaitan garbantzua. Paellak eta horrelakorik ez. Zopa ere jaten zuten, eta haragia tomatearekin. Laranja jaietan bakarrik. Gazta edo txokolatea, meriendatzeko.

21. Gabonetan mutilak kantu eskean

- **Erref:** AND-012/024
- **Iraupena:** 0:01:54. **Hasi:** 00:45:36. **Bukatu:** 00:47:30
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Erlijioa » Ohiturak eta bizimodua » Eliza giroko ospakizunak » Gabonak

Laburpena:

Gabonetan eskean ibiltzen ziren mutilak, gauez.

22. Erregeen ilusioz, Gabonetan

- **Erref:** AND-012/026
- **Iraupena:** 0:02:03. **Hasi:** 00:47:56. **Bukatu:** 00:49:59
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Erlijioa » Ohiturak eta bizimodua » Eliza giroko ospakizunak » Gabonak

Laburpena:

Erregeak, olentzerorik ez zen. Mazapanak ekartzen zituzten. Behin panpina ekarri zioten, baina normalean arropa edo. Gerraostean kanta euskaldunak ez zen entzuten kalean. Bertsolariek ere ezin zuten nahi zutena kantatu.

23. Meza ondoren, bertsoak eta bandoa

- **Erref:** AND-012/027
- **Iraupena:** 0:02:52. **Hasi:** 00:49:59. **Bukatu:** 00:52:51
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Udal langileak
- Aisia » Kultura » Bertsolaritza

Laburpena:

Bertso-paperak saltzen zituzten eliza atarian. Kantatu egiten zituzten, eta saldu. Pregoilaria ere ibiltzen zen, meza ondoren abisuak ematen. Bidea konpontzeko deia egiten zutenean, baserri denetatik joaten ziren. Haserreak ere izaten ziren.

24. Gerraosteko errazionamendua

- **Erref:** AND-012/028
- **Iraupena:** 0:02:37. **Hasi:** 00:52:51. **Bukatu:** 00:55:28
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:

Gerra hasi zenean, 15 egunean ez ziren etxetik atera. Gerraostean oliorik ez zen. Errazionamendua. Baserritarrek ekoiztutakoaren zati bat udaletxera eraman behar zuten. Ogia txarra zen. Boniatoak. Babarrunei esnegaina botatzen zieten, olioaren faltan.

25. Ogirik ez, eta taloa

- **Erref:** AND-012/029
- **Iraupena:** 0:01:51. **Hasi:** 00:55:28. **Bukatu:** 00:57:19
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:

Ogirik ez zegoen gerraostean. Etxean artoa izan arren, errota itxita zeuden. Zizurkilera joan zen anaia, gauez. Kontrabandoko irina. Taloekekin aspertu ere egin ziren. Txerria hiltzen zuten. Bakarra hil zitekeen gerraostean, baina bi hildako urteak izan ziren.

26. Ama beti haurdun eta bera beti umezain

- **Erref:** AND-012/030
- **Iraupena:** 0:03:59. **Hasi:** 00:57:19. **Bukatu:** 01:01:18
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Sexua eta generoa » Sexua
- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Jaiotzak

Laburpena:

Ama beti haurdun ezagutu zuen, baina jaio arte ez zieten ezer esaten. Gazteena bera baino 18 urte gazteagoa zen, eta orduan bai, amak esan zion bere besoetakoa izango zela. Umea umearen atzetik, bera ez zen lanetik libratzen. Umea jaiotzean, amona eta izeba etortzen ziren.

27. Umeen bataiatu, lehenbailehen

- **Erref:** AND-012/031

- **Iraupena:** 0:02:03. **Hasi:** 01:01:18. **Bukatu:** 01:03:21
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Jaiotzak
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Sakramentuak
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren indarra

Laburpena:

Bataiorako faldoia jartzen zieten umeei. Lehenbailehen bataiatu behar zen. Gerraostean anaia jaio eta taloak egiteko irinik ez zuten; amonaren etxera joan zen bila.

28. Elizan sartzea eta etxetik atera ezina

- **Erref:** AND-012/032
- **Iraupena:** 0:04:38. **Hasi:** 01:03:21. **Bukatu:** 01:07:59
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Jaiotzak
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Sakramentuak
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren indarra

Laburpena:

Amak astebete pasatzen zuen ohean esne-ura eta oilo-salda hartuz; ezin zuten normal jan. Elizan sartzea zetorren gero. Berak ere egin zuen. Bere alabetako baten bataioa kontatzen du. Amak ez ziren bataiora joaten, ezin zuten etxetik atera. Teila buruan jartzeko ohitura.

29. Elizaren garrantzia eta ezkontza

- **Erref:** AND-012/033
- **Iraupena:** 0:04:21. **Hasi:** 01:07:59. **Bukatu:** 01:12:20
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Bikote kontuak » Ezkontzak
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren indarra

Laburpena:

Elizaren garrantzia. Ezkontza nola izaten zen. Emaztea gizonaren azpian zegoen. Manga motzean ezin sartu elizara. Arreoa. Laborden egiten zuen lana senarrak, eta han ondora joan ziren bizitzera. Urruti samar zegoenez, lekuz aldatu dira.

30. Euskara eta nortasuna

- **Erref:** AND-012/037
- **Iraupena:** 0:04:00. **Hasi:** 01:13:02. **Bukatu:** 01:17:02
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Euskara » Euskararekiko sentimendua
- Euskara » Euskararen egoera

Laburpena:

Euskara zer den berarentzat. Euskaldunak etxekalteak gara batzuetan: erdaraz jarduteko ohitura. Kanean erdara entzuten zen asko, eta "kaxera" esaten zieten. Erdara noiz hasi zen zabaltzen. Orain euskara lehen baino gehiago entzuten da.

31. Euskara aldatu egin da

- **Erref:** AND-012/038
- **Iraupena:** 0:03:49. **Hasi:** 01:17:02. **Bukatu:** 01:20:51
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Euskara » Euskalkia, herri hizkerak, euskara batua

Laburpena:

Ikastolako euskara diferentea da. Etxeko euskara ere aldatzen joan da. Euskara non hasten den aldatzen. Amezketako euskara eta Itziarkoa diferenteak dira.

32. Gerra garaian, baserrian

- **Erref:** AND-012/041
- **Iraupena:** 0:01:17. **Hasi:** 01:23:50. **Bukatu:** 01:25:07
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939)

Laburpena:

Gerra garaian baserritik ez zen atera. Osaba Migel joaten zen kalera. Anaia zaharrena mutikoa zen artean.

33. Hilabeteen izenak

- **Erref:** AND-012/043
- **Iraupena:** 0:01:56. **Hasi:** 01:25:22. **Bukatu:** 01:27:18
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Euskara » Lexikoa

Laburpena:

Hilabeteen izenak esaten ditu. Lexikoa.

34. Ilargiaren garrantzia

- **Erref:** AND-012/044
- **Iraupena:** 0:02:03. **Hasi:** 01:27:18. **Bukatu:** 01:29:21
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Lurra lantzea

Laburpena:

Ilargiaren inportantzia. Amak oilalokarekin kontuan izaten zuen, eta baita landareak aldatzeko ere. Lur azpian ateratzen direnak ilbeherakoak ei dira. Eguraldiak ere lagundu egin behar du.

35. Baserritik lantegira

- **Erref:** AND-012/046
- **Iraupena:** 0:01:00. **Hasi:** 01:29:38. **Bukatu:** 01:30:38
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Baserria vs. Kalea
- Iritziak » Antzinako bizimoduari buruzkoak
- Ekonomia eta industria

Laburpena:

Lehen dirurik ez zegoen, eta ezin gastatu. Orain aise gastatzen da. Baserritik lantegira joanda, diru iturri segurua.

36. Baserritik lantegira II

- **Erref:** AND-012/048
- **Iraupena:** 0:01:31. **Hasi:** 01:30:50. **Bukatu:** 01:32:21
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Baserria vs. Kalea
- Ekonomia eta industria

Laburpena:

Baserritarrak lantegietara joaten dira lanera, orain arte. Etxeko mutilak eta aita, denak kanpora joan ziren lanera. Baserrian ordutegirik ez da.

37. Igande arratsaldea libre

- **Erref:** AND-012/049
- **Iraupena:** 0:02:08. **Hasi:** 01:32:21. **Bukatu:** 01:34:29
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Jai-giroa » Beste toki batzuetara jaietara
- Aisia » Kultura » Zinema

Laburpena:

Zinemara joaten ziren neguan, jai arratsaldetan. Inguruko herrietako festetara joatea ez zen hain erraza. Sanpedrotan Lasartera joaten ziren.

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.

2025-12-08

CC-by-sa | Ahotsak.eus

Badihardugu Euskara Elkartea

Markeskua Jauregia, 20600 Eibar

943121775 - ahotsak@ahotsak.com